

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo.

Št. 24.

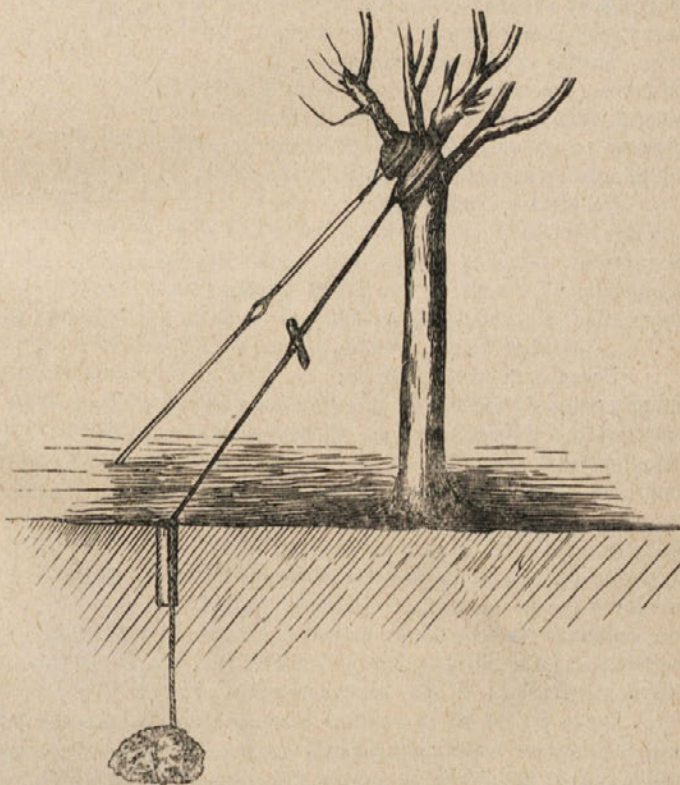
V Ljubljani, 31. decembra 1891.

Letnik IV.

Naravnavanje po strani stoječih dreves.

Češpljevo in slivovo, redkeje marelično drevje je vsled močnega vetra zelo v stran nagneno, in sicer toliko bolj, kolikor rahlejša je zemlja. To se godi, ker ima drevje teh vrst šibke korenine, kajti drugače ne bi ga vihar včasih kar nagloma prevrnil in celo izruval. Zlasti po hudem deževju je nevarnost velika, kar je samo ob sebi umevno.

Ker tako nagneno drevje dobiva več solnčnih žarkov in zaradi tega lažje pozebe nego navpik stoječe, ker se dalje krona takega drevja nepravilno razvija in nže nagneno drevje vihar rajši podere, zato je zopet naravnavaajo. Naravnavaajo je pa z napetim dratom, kojega pritrde na kolce v zemljo zabite. Ker pa se ti kolci ob deževnem in viharnem vremenu močno omajajo, zato so večkrat hrezuspešni.

Podoba 48.

Uspešneje se nagneno drevje tako le naravna: Vzemi dva močna, dobro pocinjena dratova ter ju potegni okolo dveh spodnjih, bolj močnih. Da se zanjka ne zažeje v les, povij drat z usnjenimi odpadki ali sploh s starim, obrabljenim

usnjem. V zemlji mora biti drat tako pritrjen, da se ne uda, zato bodita konca pritrjena na težek, zakopan kamen. Da se drat pri napevanju ne zareže v zemljo, napelje se skozi iončeno cev (drenažno cev ali lončen podolgast vrč, katoremu je dno odbito). Za napevanje služi lesen klinec, kojega vtakni med oba dratova ter ju sukaj sama okolo sebe. Ker se s sukanjem dratova skrajšata, vzdiguje se drevo kvišku in počasi naravna. V sadjarski šoli v Geisenheimu so staro drevje, ki se drugači ni več dalo naravnati, na ta način vendar le zopet kvišku spravili. Na ta priprosti način, ki ga razjasnjuje podoba 48., zvrši se toraj to delo prav dobro, a ob enem dobi drevo oporo proti viharju.

Pridevki pri imenih vrtnih cvetlic.

(Dalje.)

2. Oblika in sestava cvetov.

Velikost cveta (flor) zaznamuje se z:

grandiflorus (velikocveten), na pr. phlox Drummondi grandiflora;
magniflorus (velikocveten), na pr. lathyrus magniflorus;
parviflorus (malocveten), na pr. digitalis parviflora.

Število cvetov zaznamuje se z:

uniflorus (enocveten), na pr. triteleia uniflora;
biflorus (dvoecveten), na pr. iris biflora;
triflorus (troecveten), na pr. convolvulus triflorus;
multiflorus (mnogocveten), na pr. salpiglossis variabilis multiflorus.

Po številu cvetnih listov:

apetalus (brezlist), na pr. kennedyia apetalus;
monopetalus (enolist), na pr. colla aethiopica (monopetalus);
decapetalus (deseterolist), na pr. helianthus decapetalus;
polypetalus (mnogolist) se navadno ne prideva, ker imajo na pr. vse socvetke (compositae) veliko cvetnih listov.

Posamezni cvetni listi so:

integripetalus (nerazdeljen), na pr. silene integripetalus;
odontipetalus (zobčast), na pr. silene odontipetalus;
gramnopetalus (travnat), na pr. potentilla gramnopetalus;
fimbriatus (narezljan), na pr. primula chinensis fimbriata;
cuspidatus (rtast), na pr. phlox Drummondi cuspidata;
limbatus (robčast), na pr. salvia limbata;
fistulosus (cevkast), na pr. tagetes erecta fistulosa;
tubiflorus (cevkast), na pr. oenothera tubiflora;
campanulatus (zvončast), na pr. michauxia campanulata;
papilionaceus (metuljčast), na pr. antirrhinum maius papilionaceum;
calcyflorus (čašast), n. pr. saxifraga calcyflora.

Znano je, da so se cvetlice z umetno vzgojo jako popolnile in se od prvotne svoje oblike zelo oddaljile. Najbolj pa so se cvetlice izpremenile z dobro vrtno zemljo, vsled katere so se cvetni listi pomnožili, podvojili ali potrojili (corolla duplex vel triplex). To je tudi v naravi pri divjih cvetlicah opazovati, na pr. pri erythronium dens canis (pasji zob). Dokler cvetlica s pomnoženimi cvetnimi listi daje seme, imenuje se pomnožena (multiplicata). Ako se pa cvetni listi še nadalje pomnože, cvetlica ne daje semena, kajti nedostaja ji v to potrebnih organov — prašnikov in pestičev. Isti so vsled preobilne hrane popokali in se pretvorili v cvetne liste. Taka cvetlica, ki ne daje semena, je polna (plena). Raz-

ločevati treba torej pomnožene in polne cvetlice. Klinčki, mak i. dr. imajo polno cvetnih listov, a dajejo vender seme, ker so samo pomnoženi. Vrtnica, zlatica (*ranunculus hortensis*) i. dr. pa ne dajejo semena, ker so polne. Ako hočemo od kakih cvetlic semena, iskati ga nam je le pri prostih ali pomnoženih cvetlicah. Samo pomnožene vrtnice se lahko goje iz semena, polne morajo se cepiti ali potakniti. Ker je pri nekih cvetlicah baš zaradi pomnoževanja važno vedeti, so li pomnožene ali polne, zato vrtnarji pri dotičnih cvetlicah to zaznamenujejo s:

- simplex (prost), n. pr. *dahlia simplex*;
- duplex (podvojen), n. pr. *lobelia erinus duplex*;
- plenus (poln), n. pr. *primula chinensis fl. pl.*;
- plenissimus (zelo poln), n. pr. *dianthus caryophyllus plenissimus*;
- semiplenus (na pol poln), n. pr. *ipomoea alba semiplena*.

Botaniki prištevajo pomnožene in polne cvetlice mej izvržke (*monstrositates*). Sem spada tudi *proliferus* (cvet iz cveta poganjajoč), n. pr. *cytissus proliferus* ali *dianthus prolifer*.

Način, kako so cveti nameščeni, imenuje se *razcvet* (*inflorescentia*). Najvažnejši razcveti v vrtnarski nomenklaturi so:

- verticillus* (vreteno), n. pr. *gentiana verticillita*;
- capitulum* (glavica), n. pr. *primula capitata*;
- spica* (klas), n. pr. *statice spicata*;
- racemus* (grozd), n. pr. *muscari racemosa*;
- fasciculus* (šop), n. pr. *passiflora fascicula*;
- umbella* (kobul), n. pr. *iberis umbellata*;
- corymbus* (češulja), n. pr. *dianthus hybridus corymbosus*;
- panicula* (lat), n. pr. *gypsophylla paniculata*;
- thyrsus* (kita), n. pr. *elematis thyrsiflora*.

Razcvet je po obliki tudi:

- glomeratus* (sestavljen), n. pr. *campanula glomerata*;
- barbatus* (bradat), n. pr. *dianthus barbatus*;
- globosus* (krogličast), n. pr. *gomphrena globosa*;
- didymus* (dvoglav), n. pr. *monarda didyma*;
- cristatus* (grebenčast), n. pr. *celosia cristata*;
- caudatus* (repčast), n. pr. *amaranthus caudatus*;
- secundus* (enostran), n. pr. *echeveria secunda glauca*.

Po legi:

- axilaris* (kotičast), n. pr. *andromeda axilaris*;
- lateralis* (stranski), n. pr. *scutellaria lateriflora*;
- terminalis* (vrhni) se navadno ne zaznamenuje, ker so itak v obče razcveti na vrhu konci bilke.

Ako ni razcvet po konci stoječ (*erectus*), imamo:

- undulatus* (viseč), n. pr. *orchis undulatiflora*;
- laxiflorus* (viseč), n. pr. *delphinium laxiflorum*.

Zelo gost razcvet se zaznamenuje z:

- densiflorus* (gostocveten), n. pr. *leptosiphon densiflorus*;
- floribundus* (cvetnat), n. pr. *phlox Drummondii floribunda*.

Cveti posameznih cvetlic so po svoji obliki večkrat podobni cvetom drugih cvetlic. To se naznači s sestavljenim pridevkom, kojega prvi del ima ime cvetlice s sličnim cvetom:

- hyacinthiflorus* (hiacintocveten), n. pr. *delphinium Ajacis hyacinthiflorum*;
- ranunculiflorus* (zlatičnocveten), n. pr. *delphinium Ajacis ranunculiflorum*;
- paeoniflorus* (potoničnocveten), n. pr. *papaver paeoniflorum*;

verbenaeflorus (sporišnocveten), n. pr. phlox Drummondi verbenaeflora;
 rosaeflorus (rožnocveten), n. pr. campanula rosaeflora;
 cheiranthiflorus (šebeničnocveten), n. pr. delphinium cheiranthiflorum;
 malvaeflorus (slezenocveten), n. pr. abutilon malvaeflorum;
 auriculaeflorus (avrikulnocveten), n. pr. verbena hybrida auriculaeflora;
 syringaeflorus (lipovnocveten), n. pr. fuchsia syringaeflora;
 liliflorus (lilijnocveten), n. pr. hibiscus liliflorus;
 hortensiaeflorus (hortensijeocveten), n. pr. phlox Drummondi hortensiaeflora;
 narcissiflorus (narcisnocveten), n. pr. allium narcissiflorum;
 jasminiflorus (jasminocveten), n. pr. solanum jasminiflorum.

Tri cvetice za vzgojo v sobi.

Kdor ljubi vzgojo cvetic, ne zadostujejo mu samo na planem na vrtu rastoče, ampak imeti hoče tudi take, ki se vzgojujejo v loncih, bodisi v cvetličnjaku ali pa na oknu v sobi. No, cvetličnjaka nima vsak, ampak le malokedo, vsak pa ima sobo in okno, kjer more vzgajati najlepše cvetice, in veselje je tem večje, ker more imeti celo po zimi obilo najlepšega cvetja. V tem članku hočemo popisati tri lepe sobne cvetice, katere so posebno krasne, ki jih je lahko vzgajati, uspevajo pa hvaležno in cveto nekoliko tudi po zimi ali vsaj prav zgodaj spomladi. Te cvetice so kalceolarija, gloksinija in cinerarija.

Kalceolarija (latinski calceolaria hybrida) je krasna sobna cvetlica, ki izvrstno uspeva, če ji je dovolj svežega zraka. Ta rastlina je sicer trpežna, a bolje jo je vsako leto iz semena vzgojiti, ker mlade rastline lepše in obilnejše cveto, nego stare. Seme sej meseca februarja ali marca v prav zelo peščeno zemljo in presadi mlade rastlinice takoj, ko pokažejo po 2 lista, v ravno tako zemljo. Starejše rastline presadi potem v lonce, ki imajo po 8 do 10 $\frac{1}{m}$ v premeru ter so napolnjene z zemljo, ki ima 4 dele krtinske, 3 dele gozdne, 3 dele zelo gnojne vrtno zemlje, en del svišča ter en del stolčnega oglja. Voda naj lahko odteka iz loncev, rastline pa naj imajo mnogo svežega zraka in naj bodo zavarovane proti vročemu opoludanskemu solncu. Kalceolarija, vzgojena na ta način, cvete sredi poletja. Kdor pa ima primeren, proti mrazom zavarovan in svetel prostor, ukrene bolje, ako seje seme meseca avgusta ter potem male rastlinice, kolikor jih je treba, presaja v večje lonce, koder zgodaj spomladi krasno cveto.

Gloksinijo (latinski gloxinia) vzgojujemo iz gomolj po loncih v zemlji, ki obstoji iz 8 delov gozdne zemlje, enega dela dobrega komposta in iz enega dela debelega peska. V gorki sobi se gomolje kmalu ukoreninijo. Predno cvete in ob cvetju prilivaj gloksiniji z gnojno vodo. Proti jeseni poginejo rastline, ter ostane samo še gomolja, katero hrani v sobi v suhem pesku. Iz semena se pa vzgoji gloksinija, kakor kalceolarija, samo da enoletne rastline iz semena niso tako lepe kakor one, katere moreš drugo leto potem vzgojiti iz gomolj.

Cinerarija (latinski cineraria hybrida) je cvetlica, ki cvete razno svetlo in temno rdeče, modro in višnjevo. Najlepše so pritlične. Cinerarijo vzgojaj kakor dveletno rastlino in zato jo sej meseca maja ali junija. Še prav mlade rastlinice presadi po 4 do 5 v lonec ter jih meseca oktobra zopet presadi, a le po eno v vsak lonec. Lonci naj bodo v nezakurjeni sobi, pa vendar ne sme zmrzovati v njej. V toplo sobo prenesi jih pa šele tedaj, kadar se cvetje začne barvati. Kadar rasto najbujnejše, škropi jih in jim dobro prilivaj. Najbolj ugaja cinerariji taka zemlja, kakeršno smo priporočali gori za kalceolarijo.